

Διαδικασία Εσωτερικής Αξιολόγησης Προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης. Το Πρόγραμμα Επικαιροποίησης Γνώσεων Αποφοίτων ΑΕΙ (Π.Ε.Γ.Α.) «Πρακτική Βασισμένη Σε Ενδείξεις Στη Νοσηλευτική»

Σταυροπούλου Αρετή¹, Κελέση Μάρθα², Ροβίθης Μιχαήλ³, Βασιλόπουλος Γεώργιος⁴

1. Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Νοσηλευτικής, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Επιστημονικά Υπεύθυνη Π.Ε.Γ.Α.
2. Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Νοσηλευτικής, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας
3. Καθηγητής Εφαρμογών, Τμήμα Νοσηλευτικής, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης
4. Καθηγητής Εφαρμογών, Τμήμα Νοσηλευτικής, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας

DOI: 10.5281/zenodo.56489

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή: Η αξιολόγηση των προγραμμάτων δια βίου μάθησης κρίνεται απαραίτητη διότι μέσω αυτής αναδεικνύονται τα θετικά σημεία της εκπαίδευσης και εδραιώνονται ποιοτικές εκπαιδευτικές διαδικασίες.

Σκοπός: Σκοπός του άρθρου ήταν να περιγράψει τη διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης του Προγράμματος Επικαιροποίησης Γνώσεων Αποφοίτων ΑΕΙ - Πρακτική Βασισμένη σε Ενδείξεις στη Νοσηλευτική, που υλοποιήθηκε στο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) Κρήτης, στο ΤΕΙ Αθήνας και στο Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΑΤΕΙ) Θεσσαλονίκης κατά το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015, καθώς και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από αυτή.

Μεθοδολογία: Η μεθοδολογία στην οποία βασίστηκε η εσωτερική αξιολόγηση του Προγράμματος περιελάμβανε την δημιουργία δικτύου ανατροφοδότησης και την συλλογή δεδομένων από τους βασικούς συντελεστές του προγράμματος. Για τη συλλογή δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν μέθοδοι που χρησιμοποιούνται κυρίως σε ποιοτικές ερευνητικές προσεγγίσεις όπως ανάλυση εγγράφων, η αντανακλαστική σκέψη, η παρατήρηση.

Αποτελέσματα: Η εσωτερική αξιολόγηση ανέδειξε τα θετικά σημεία του Προγράμματος που αφορούν στη διασύνδεση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με τους οργανισμούς υγείας, στην επαγγελματική και επιστημονική ανάπτυξη των νοσηλευτών, στην εφαρμογή νέων πρακτικών στον κλινικό χώρο, στις δυνατότητες συνέχισης της εκπαίδευσης, στην ενίσχυση του ερευνητικού έργου στον τομέα της νοσηλευτικής και στη βελτίωση της παρεχόμενης νοσηλευτικής φροντίδας.

Συμπεράσματα: Οι ευκαιρίες αξιοποίησης των θετικών σημείων συνδέονται με την υποστήριξη και τη διάθεση πόρων και υποδομών για την συνέχιση και την ενίσχυση δραστηριοτήτων δια βίου μάθησης.

Λέξεις κλειδιά: Αξιολόγηση εκπαίδευσης, διαμορφωτική αξιολόγηση, νοσηλευτική βασισμένη σε ενδείξεις, συνεχιζόμενη εκπαίδευση, δια βίου μάθηση.

Υπεύθυνος Αλληλογραφίας: Αρετή Σταυροπούλου, Τμήμα Νοσηλευτικής, ΤΕΙ Κρήτης, Σταυρωμένος 71004, Ηράκλειο, Τηλ: 2810 379540, E-mail: aretis@staff.teicrete.gr

Rostrum of Asclepius® - "To Vima tou Asklepiou" Journal Volume 15, Issue 3 (July - September 2016)

SPECIAL ARTICLE

Updating Nurse Graduate Knowledge - Internal Evaluation Process of the "Evidence Based Practice in Nursing" Continuing Educational Programme

Stavropoulou Areti¹, Kelesi Martha², Rovithis Michael³, Vasilopoulos Georgios⁴

1. Assistant Professor, Department of Nursing, Technological Educational Institute of Crete, Programme Coordinator
2. Associate Professor, Department of Nursing, Technological Educational Institute of Athens
3. Lecturer, Department of Nursing, Technological Educational Institute of Crete
4. Lecturer, Department of Nursing, Technological Educational Institute of Athens

DOI: 10.5281/zenodo.56489

ABSTRACT

Introduction: The evaluation of continuing educational programs is essential, since through evaluation processes, the positive aspects of education are highlighted and qualitative educational procedures are established.

Aim: The aim of the present article was to describe the internal evaluation process and the related outcomes of the “Evidence Based Practice in Nursing” Continuing Educational Programme, which implemented at the Technological Educational Institute (TEI) of Crete, TEI of Athens and Alexandreio Technological Educational Institute (ATEI) of Thessaloniki during the academic year 2014-2015.

Methodology: The methodology followed for the internal evaluation of the Program included a stakeholders’ network development and data collection from key partners of the Program. Qualitative research approaches were used for data collection, such as document analysis, reflection and observation.

Results: Internal evaluation highlighted the positive aspects of the Programme, such as empowerment of collaboration among educational institutions and health care organizations, professional and scientific development of nurses, implementation of new practices in the clinical settings, reinforcement of research activities in nursing, importance of continuing education and improved nursing care.

Conclusions: The opportunities of withholding and extending the Programme’s positive aspects and for continuing similar educational activities associated with further administrative support and availability of resources.

Keywords: Programme evaluation process, formative evaluation, evidence-based nursing, continuing education, lifelong learning.

Corresponding Author: AretiStavropoulou, Department of Nursing, Technological Educational Institute of Crete, Stavromenos 71004, Heraklio, Tel: 2810 379540, E-mail: aretis@staff.teicrete.gr

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση κρίνεται απαραίτητη καθώς μετρά πολλές και διαφορετικές παραμέτρους όπως η ανάπτυξη της γνώσης οι προσδοκίες των χρηστών, η ποιότητα των μαθημάτων, η αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτών και παρέχει ευκαιρίες για βελτίωση μέσω της επανατροφοδότησης.¹ Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στηρίζει και ενδυναμώνει το σκοπό της εκπαίδευσης, δηλαδή ενισχύει τα θετικά σημεία της εκπαίδευσης, μειώνει τα αρνητικά και μέσω αυτής ενδυναμώνονται τα κίνητρα των εκπαιδευομένων για μάθηση.²⁻⁴

Επιπλέον, η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι απαραίτητη διότι μέσω αυτής εδραιώνονται ποιοτικές εκπαιδευτικές διαδικασίες, παρέχονται ευκαιρίες για αυτοαξιολόγηση και βελτίωση και

αναπτύσσονται νέες τεχνικές αξιολόγησης στην εκπαίδευση.⁵⁻⁸

Η αξιολόγηση των προγραμμάτων εκπαίδευσης δεν αποτελεί νέο φαινόμενο, έχει μακρά ιστορία ξεκινώντας ήδη από την δεκαετία του 1960.⁹ Στην διάρκεια της ιστορίας της αξιολόγησης πολλοί και διαφορετικοί ορισμοί έχουν διαμορφωθεί και ο όρος αξιολόγηση φαίνεται πως ορίζεται διαφορετικά ανάλογα με το αντικείμενο, το σκοπό της αξιολόγησης και τη φιλοσοφία του αξιολογητή. Μερικοί από αυτούς επικεντρώνουν στην χρήση της αξιολόγησης ως μέσο λήψης αποφάσεων ή θεωρούν την αξιολόγηση μια προσπάθεια να μάθουμε αν οι στόχοι ενός προγράμματος επιτεύχθηκαν ή όχι.^{10,11} Επιπλέον η αξιολόγηση ορίζεται ως η συστηματική εφαρμογή ερευνητικών διαδικασιών για την αξιολόγηση της θεωρίας, σχεδιασμού, εφαρμογής και χρησιμότητας

προγραμμάτων κοινωνικής παρέμβασης ή η συστηματική διερεύνηση των επιτευγμάτων και της αποτελεσματικότητας ενός προγράμματος ή μιας υπηρεσίας.^{12,13}

Η αξιολόγηση της εκπαίδευσης μπορεί να είναι διαμορφωτική (formative) ή αθροιστική (cumulative). Η αθροιστική αξιολόγηση έχει ως σκοπό την τελική εκτίμηση της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού προγράμματος και της διδασκαλίας με σκοπό την μελλοντική βελτίωσή του, ενώ η διαμορφωτική αξιολόγηση παρέχει ανατροφοδότηση για την αναπροσαρμογή της τρέχουσας διδασκαλίας και μάθησης, στοχεύει στην βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας ενώ αυτή είναι σε εξέλιξη και βασίζεται σε έναν συνεχή διάλογο ανάμεσα στους αξιολογητές και τους συντελεστές του προγράμματος.^{14,15}

Ο όρος *εσωτερική αξιολόγηση* αφορά τη διαδικασία ελέγχου που διενεργείται από τους ίδιους τους δημιουργούς των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους δικούς τους σκοπούς. Συνήθως η εσωτερική αξιολόγηση ενός προγράμματος αποτελεί βασικό τμήμα της εξωτερικής αξιολόγησης.¹⁶

Η εσωτερική αξιολόγηση του Προγράμματος Επικαιροποίησης Γνώσεων Αποφοίτων ΑΕΙ - *Πρακτική Βασισμένη σε Ενδείξεις στη Νοσηλευτική* είχε διαμορφωτικό χαρακτήρα, ήταν συνεχής και είχε σκοπό τη βελτίωση της εσωτερικής λειτουργίας του Προγράμματος, μέσω της ενίσχυσης της διαδικασίας λήψης

αποφάσεων και της εφαρμογής βελτιωτικών παρεμβάσεων και αλλαγών όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Το Πρόγραμμα Επικαιροποίησης Γνώσεων Αποφοίτων ΑΕΙ - *Πρακτική Βασισμένη σε Ενδείξεις στη Νοσηλευτική* υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση, με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ). Επρόκειτο για ένα πρόγραμμα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης 100 ωρών, διαρθρωμένο σε πέντε διδακτικές ενότητες, που ως στόχο είχε την εκπαίδευση αποφοίτων νοσηλευτών ΑΕΙ στο αντικείμενο της πρακτικής βασισμένης σε ενδείξεις στη νοσηλευτική.

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός του άρθρου είναι να περιγράψει τη διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης του Προγράμματος Επικαιροποίησης Γνώσεων Αποφοίτων ΑΕΙ - *Πρακτική Βασισμένη σε Ενδείξεις στη Νοσηλευτική* και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από αυτή.

ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εσωτερική αξιολόγηση του Προγράμματος περιελάβανε την άντληση πληροφοριών από τους βασικούς συντελεστές και τα ενδιαφερόμενα μέρη του Προγράμματος. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε μια Κεντρική

Ομάδα Αξιολόγησης του Προγράμματος αποτελούμενη από τους Επιστημονικούς Υπευθύνους (ΕΥ) του Προγράμματος σε κάθε εμπλεκόμενο Ίδρυμα και την Υπεύθυνη Κεντρικής Γραμματείας (ΥΚΓ) του Προγράμματος.

Κεντρική θέση στη φιλοσοφία της εσωτερικής αξιολόγησης για το πρόγραμμα κατείχε η άτυπη δημιουργία ενός δικτύου παροχής πληροφοριών και συνεχούς ανατροφοδότησης αποτελούμενο από τους εκπαιδευτές, τους εκπαιδευόμενους, τους περιφερειακούς φορείς και υπηρεσίες υγείας. Αυτό το δίκτυο διασφάλισε την αντικειμενική εικόνα του τρόπου υλοποίησης του προγράμματος και της εφαρμογής των εκπαιδευτικών διαδικασιών μέσα στο ρεαλιστικό πλαίσιο λειτουργίας των εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Η Κεντρική Ομάδα Αξιολόγησης ανέπτυξε έναν συνεχή διάλογο με τους συντελεστές του προγράμματος και συνεργάστηκε με όλα τα μέλη του Επιστημονικού Προσωπικού που συμμετείχαν στο πρόγραμμα, με τους εξωτερικούς συνεργάτες, με τους εκπαιδευόμενους αλλά και με τους φορείς που συμμετείχαν στη υλοποίηση του προγράμματος (ΤΕΙ Κρήτης, ΤΕΙ Αθήνας, ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης, Νοσοκομεία και Υπηρεσίες Υγείας από τις οποίες προέρχονταν οι εκπαιδευόμενοι). Με αυτό τον τρόπο υπήρχε συστηματική, συνεχόμενη και καθολική ανατροφοδότηση σε βασικούς τομείς που αφορούσαν την εσωτερική

αξιολόγηση αλλά και τη συνολική αποτίμηση του Προγράμματος.

Η διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης του Προγράμματος εστίασε σε πέντε βασικούς τομείς:

1. Ανταποκρισιμότητα του Προγράμματος στις αρχές της Δια Βίου Μάθησης
2. Διαμόρφωση στόχων / μαθησιακών αποτελεσμάτων
3. Επιλογή περιεχομένου του Προγράμματος
4. Διδρυματική Συνεργασία και συνεργασία με Οργανισμούς Υγείας
5. Η δυναμική του Προγράμματος και η συμβολή του στην παροχή υπηρεσιών υγείας

Για τη συλλογή δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν μέθοδοι που χρησιμοποιούνται κυρίως σε ποιοτικές ερευνητικές προσεγγίσεις όπως η ανάλυση εγγράφων, η αντανακλαστική σκέψη, η παρατήρηση, ενώ παράλληλα υπήρχε συνεχής ανατροφοδότηση της ομάδας εσωτερικής αξιολόγησης από τους εκπαιδευτές, τους εκπαιδευόμενους και τους εμπλεκόμενους φορείς. Στοιχεία επίσης προέκυψαν και από τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης του Προγράμματος που διανεμήθηκαν στους εκπαιδευόμενους προκειμένου να αποτιμηθεί τόσο η εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και τα οφέλη του Προγράμματος συνολικά. Τα ερωτηματολόγια αυτά αποτέλεσαν βασικό

μέρος της εξωτερικής αξιολόγησης του προγράμματος που θα παρουσιαστεί αναλυτικά σε επόμενη σειρά άρθρων.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Ανταποκρισιμότητα του Προγράμματος στις αρχές της Δια Βίου Μάθησης

Σύμφωνα με το Νόμο 3879/2010 για την «Ανάπτυξη της δια Βίου Μάθησης» τα Προγράμματα δια βίου μάθησης διέπονται από δύο θεμελιώδεις αρχές ποιότητας:

1. «Η διά βίου μάθηση πρέπει να είναι αποτελεσματική»
2. «Η δια βίου μάθηση πρέπει να σχετίζεται με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας»¹⁷

Σε ότι αφορά την αποτελεσματικότητα της δια βίου μάθησης, ο σχεδιασμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων προϋποθέτει τα ακόλουθα: α) λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες των εκπαιδευομένων, β) οι εκπαιδευτές κάνουν χρήση ποικίλων και σύγχρονων μεθόδων ανάλογα με το αντικείμενο διδασκαλίας και την ομάδα στην οποία απευθύνονται και γ) οι μέθοδοι και οι τεχνικές είναι σύμφωνα με κοινώς αποδεκτά διεθνή πρότυπα.

Σε ότι αφορά το συσχετισμό της δια βίου μάθησης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, τα προγράμματα δια βίου μάθησης προϋποθέτουν τα ακόλουθα: α) σύνδεση της θεωρίας με την πράξη, β) απόκτηση προσόντων που σχετίζονται με τις ανάγκες

του επαγγέλματος στην πράξη και γ) βελτίωση σταδιοδρομίας σύμφωνης με τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες του αποφοίτου.

Τα στοιχεία που προέκυψαν τόσο από την ανατροφοδότηση όσο και από την εμπειρία σχεδιασμού και εφαρμογής του Προγράμματος ανέδειξαν ότι το Πρόγραμμα *Πρακτική Βασισμένη σε Ενδείξεις στη Νοσηλευτική* ανταποκρίθηκε επιτυχώς στην πρώτη αρχή ποιότητας «Η διά βίου μάθηση πρέπει να είναι αποτελεσματική» καθώς πριν την έναρξη του προγράμματος και την τελική διαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού έλαβε υπόψη το προφίλ αλλά και τις διαφορετικές ανάγκες των δυνητικών εκπαιδευομένων. Αυτό έγινε με την χρήση ερωτηματολογίων εκπαιδευτικών αναγκών, τα οποία διανεμήθηκαν στον πληθυσμό στόχο διαδικτυακά προ της έναρξης της εκπαίδευσης. Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν αποτέλεσαν βασικό οδηγό για την τελική διαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού του προγράμματος.

Κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και ανάλογα με το αντικείμενο διδασκαλίας, έγινε επίσης χρήση πολλών και σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας από τους εκπαιδευτές (συνεργατική μάθηση, προσομοιώσεις, μάθηση βασισμένη σε πρόβλημα, διαλέξεις, εργασίες σε μικρές ομάδες, επίδειξη, συζήτηση, εξΑπΕ). Οι μέθοδοι και τεχνικές διδασκαλίας που χρησιμοποιήθηκαν ήταν

σύμφωνες με τα κοινώς αποδεκτά διεθνή πρότυπα,^{3,16} και από τα δεδομένα της αξιολόγησης φάνηκε να ανταποκρίνονται επαρκώς στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων και των εκπαιδευτών.

Ακολουθώντας το Πρόγραμμα Επικαιροποίησης Γνώσεων Αποφοίτων ΑΕΙ *Πρακτική Βασισμένη σε Ενδείξεις στη Νοσηλευτική* ανταποκρίθηκε επιτυχώς στην δεύτερη αρχή ποιότητας «Η Δια Βίου Μάθηση πρέπει να σχετίζεται με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας» καθώς το περιεχόμενο και ο τύπος του εκπαιδευτικού υλικού και η μεταφορά τεχνογνωσίας από τους εκπαιδευτές στους εκπαιδευόμενους στόχευε στην απόκτηση προσόντων που σχετίζονται με τις ανάγκες του επαγγέλματος της νοσηλευτικής στην κλινική πράξη. Η θεματολογία των εκπαιδευτικών ενοτήτων συνδύαζε την ανάπτυξη της θεωρητικής γνώσης και της εργαστηριακής δεξιότητας και με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνονταν η αποτελεσματική σύνδεση της θεωρίας με την πράξη. Τέλος, η φιλοσοφία πάνω στην οποία βασίστηκε η διαμόρφωση και η υλοποίηση του προγράμματος καθώς και η χρήση των ερωτηματολογίων που καθόρισαν τις εκπαιδευτικές ανάγκες και το προφίλ των εκπαιδευόμενων υποστήριξαν την ιδέα της βελτίωσης της επαγγελματικής σταδιοδρομίας σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες του αποφοίτου.

2. Διαμόρφωση στόχων / μαθησιακών αποτελεσμάτων Προγράμματος

Οι μαθησιακοί στόχοι του Προγράμματος διαμορφώθηκαν λαμβάνοντας υπόψη το διδακτικό αντικείμενο, με την προσωπικότητα και την εμπειρία των εκπαιδευτών και με το προφίλ του κοινού στο οποίο απευθυνόταν η εκπαίδευση. Δηλαδή, ηλικία, επίπεδο εκπαίδευσης, επαγγελματική ειδικότητα και θέση, ψυχολογικά χαρακτηριστικά, κίνητρα, ικανότητες, κλίσεις.³ Οι στόχοι της κάθε ενότητας αναφέρονταν αναλυτικά στα περιγράμματα των πέντε διδακτικών ενοτήτων που συμπεριλάμβανε το πρόγραμμα και αποτελούσαν τον οδηγό για την ανάπτυξη της κάθε ενότητας από τους εκπαιδευτές, τη διδασκαλία των επιμέρους μαθημάτων αλλά και την επίτευξη των μαθησιακών στόχων για τους εκπαιδευόμενους.

Τα στοιχεία που προέκυψαν από την ανατροφοδότηση και την εφαρμογή της διδασκαλίας ανέδειξαν ότι οι στόχοι του Προγράμματος ήταν επιτεύξιμοι, ρεαλιστικοί, μετρήσιμοι και συγκεκριμένοι, σύμφωνα με τις αρχές της ποιότητας στην εκπαίδευση.¹⁸

3. Επιλογή περιεχομένου του Προγράμματος

Η επιλογή του περιεχομένου του Προγράμματος έγινε με βάση τα πλέον σύγχρονα βιβλιογραφικά δεδομένα που αφορούν το θέμα της Πρακτικής Βασισμένης

σε Ενδείξεις. Κριτήρια που ελήφθησαν υπόψη για την τελική διαμόρφωση του περιεχομένου ήταν ο χρονικός περιορισμός της εκπαίδευσης, και το υπόβαθρο των εκπαιδευομένων. Επίσης για την επιλογή και την οργάνωση του περιεχομένου ελήφθησαν υπόψη οι βασικές αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων:

- *οι ενήλικοι κινητοποιούνται να μάθουν πληροφορίες των οποίων κατανοούν τον στόχο και στις οποίες διακρίνουν πρακτικές εφαρμογές*
- *θέλουν να ελέγχουν τη διαδικασία μάθησης και να είναι αυτοκαθοδηγούμενοι*
- *θέλουν οι εμπειρίες της ζωής τους να λαμβάνονται υπόψη στις συνθήκες μάθησης ενώ επίσης θέλουν να διδάσκονται και από τις εμπειρίες των άλλων¹⁹*

Οι γενικοί σκοποί της μάθησης, δηλαδή: α) η μετάδοση γνώσεων και η ανάπτυξη ικανοτήτων, β) η ενιαία ανάπτυξη όλων των ψυχοφυσικών λειτουργιών, γ) η ανάπτυξη ενδιαφερόντων (long – lifelearner), και δ) η αξιολογική μόρφωση (ανάπτυξη ηθικών, κοινωνικών, πνευματικών αξιών), αποτέλεσαν θεμέλιο στην επιλογή και οργάνωση του περιεχομένου του Προγράμματος.²⁰ Τα στοιχεία που προέκυψαν από την εσωτερική αξιολόγηση ανέδειξαν ότι το περιεχόμενο και οι πληροφορίες που μεταδόθηκαν στους εκπαιδευόμενους ανταποκρίνονταν στο εκπαιδευτικό και

επαγγελματικό τους υπόβαθρο και στις εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Ο μεγάλος όγκος των πληροφοριών ωστόσο σε σχέση με τον χρόνο εκπαίδευσης αντιμετωπίστηκε επιφυλακτικά από τους εκπαιδευόμενους και από μέρος των εκπαιδευτών.

4. Διδρυματική Συνεργασία και συνεργασία με Οργανισμούς Υγείας

Η συνεργασία μεταξύ των τριών Ιδρυμάτων, ΤΕΙ Κρήτης, ΤΕΙ Αθήνας και ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης είχε πολλαπλά οφέλη. Κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού και της υλοποίησης του Προγράμματος, ενισχύθηκε η ανταλλαγή τεχνογνωσίας τόσο στον τομέα της πρακτικής βασισμένης σε ενδείξεις όσο και στον τομέα της διδασκαλίας και της εκπαίδευσης. Αυτό επετεύχθη μέσω της ανταλλαγής εκπαιδευτών στα τρία διαφορετικά Ιδρύματα για διδασκαλία, η οποία έδρασε ενισχυτικά ως προς την διεύρυνση συνεργασιών και την εφαρμογή διαφορετικών μεθόδων διδασκαλίας και διδακτικών προσεγγίσεων ανάλογα με την εξειδίκευση των εκπαιδευτών. Επίσης, δημιουργήθηκαν νέες και ενισχύθηκαν ήδη υπάρχουσες ερευνητικές συνεργασίες μεταξύ των εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και των Οργανισμών Υγείας από τους οποίους προέρχονταν οι εκπαιδευόμενοι.

Οι συνεργασίες αυτές εστίασαν στην σύνδεση του εκπαιδευτικού έργου με τους χώρους εφαρμογής της επιστήμης της νοσηλευτικής

σε πρωτοβάθμιο, δευτεροβάθμιο και τριτοβάθμιο επίπεδο υγείας.

Καινοτομία του Προγράμματος ήταν η δημιουργία ομάδας αποφοίτων (InformedNursesGroups, INGs) οι οποίοι θα αποτελέσουν τις ομάδες εμπειρογνομώνων νοσηλευτών. Ο στόχος αυτής της δράσης ήταν διασφάλιση της συνέχειας της εκπαίδευσης αλλά και της εφαρμογής της πρακτικής βασισμένης σε ενδείξεις στον κλινικό χώρο και μετά το πέρας του προγράμματος μέσω της εκπαίδευσης εκπαιδευτών, της συνεχούς και συστηματικής ανατροφοδότησης των INGs με σύγχρονα βιβλιογραφικά δεδομένα για την πρακτική βασισμένη σε ενδείξεις και την διοργάνωση σεμιναρίων και υποστηρικτικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Εμπόδια στην συνεργασία αποτέλεσαν οι περιορισμοί πόρων σε ότι αφορά συναντήσεις των εμπλεκόμενων μερών για την διοικητική υποστήριξη και τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων του Προγράμματος. Λόγω της δυναμικής φύσης και του μοναδικού χαρακτήρα που φέρει η εκπαίδευση²¹, οι συναντήσεις των εμπλεκόμενων μερών σε τακτά χρονικά διαστήματα, θα μπορούσαν να δράσουν υποστηρικτικά ως προς την ταχύτερη επίλυση προβλημάτων, πρόβλεψη δυσκολιών, και άρση εμποδίων που έθεταν σε κίνδυνο την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Παρομοίως, οι περιορισμοί πόρων αποτέλεσαν βασικό εμπόδιο ως προς

την συνέχεια του Προγράμματος και την υλοποίηση των INGs.

5. Η δυναμική του Προγράμματος και η συμβολή του στην παροχή υπηρεσιών υγείας

Το επιστημονικό πεδίο στο οποίο εκπαιδεύτηκαν οι απόφοιτοι νοσηλευτές στο πλαίσιο του ΠΕΓΑ φάνηκε να παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους Οργανισμούς Υγείας καθώς σχετίζεται άμεσα με την βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας. Επομένως, ανεδείχθη ότι η προοπτική για την ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων με Οργανισμούς Υγείας είναι θετική. Από τα δεδομένα του Προγράμματος και από την εμπειρία εφαρμογής του φάνηκε πως όλοι οι συντελεστές του Προγράμματος αντιμετώπισαν θετικά την προοπτική ανάπτυξης συνεργασιών, οι οποίες μπορούν να συνεισφέρουν στη γεφύρωση του κενού μεταξύ θεωρίας και πράξης και να συνδέσουν άμεσα την εκπαιδευτική δραστηριότητα με την πρακτική εφαρμογή, προς όφελος των πολιτών και των παρόχων υγειονομικής φροντίδας.

Το Πρόγραμμα βοήθησε στη διασύνδεση των οργανισμών υγείας σε τοπικό αλλά και σε πανελλήνιο επίπεδο, καθώς οι εκπαιδευόμενοι – στελέχη νοσοκομείων προέρχονταν από πολλούς και διαφορετικούς οργανισμούς υγείας σε κάθε πόλη. Η συμβολή

του προγράμματος στην επαγγελματική και επιστημονική ανάπτυξη των στελεχών της νοσηλευτικής, κρίθηκε ιδιαίτερα σημαντική, και αφορά κύρια τους παρακάτω τομείς:

- τη μεταφορά τεχνογνωσίας στον κλινικό χώρο
- την εισαγωγή και εφαρμογή νέων ή βελτιωμένων κλινικών πρακτικών
- την συνέχιση της εκπαίδευσης και της διάχυσης της γνώσης μέσω της INGs
- την ενίσχυση του ερευνητικού έργου στον τομέα της νοσηλευτικής
- την παροχή σύγχρονων και ποιοτικών υπηρεσιών υγείας

Σε αυτό το πλαίσιο, οι ΕΥ και οι Υπεύθυνοι Εκπαιδευτικών Ενοτήτων του Προγράμματος τείνουν προς την εδραίωση και διατήρηση σταθερών συνεργασιών με τους οργανισμούς υγείας και τους φορείς στους οποίους ανήκουν οι απόφοιτοι-εκπαιδευόμενοι με στόχο τη συνέχιση της διάχυσης της γνώσης και της εκπαίδευσης στο αντικείμενο της Πρακτικής Βασισμένης σε Ενδείξεις.

Οφέλη εσωτερικής αξιολόγησης

Η διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης του Προγράμματος εμφάνισε σημαντικά οφέλη που συνδέθηκαν με την εφαρμογή και την εν γένει λειτουργία του Προγράμματος. Αυτά θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα εξής:

- Η συγκρότηση ενός δικτύου συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτών, εκπαιδευόμενων και

Οργανισμών Υγείας δημιούργησε μια μορφή δέσμευσης με κοινό στόχο την ενίσχυση της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και μάθησης.

- Η δημιουργία του δικτύου συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτών, και εκπαιδευόμενων που συμμετείχαν στην αξιολόγηση του Προγράμματος και στην υλοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενίσχυσε και διεύρυνε τη συνεργασία μεταξύ Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και Οργανισμών Υγείας.
- Η συνεργασία μεταξύ των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και των Οργανισμών Υγείας έδωσε τη δυνατότητα για ευαισθητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων μερών σε θέματα αξιολόγησης και την ευκαιρία για αυτοαξιολόγηση και αυτοβελτίωση.
- Δημιουργήθηκαν εργαλεία αξιολόγησης της εκπαίδευσης και βελτιώθηκαν υπάρχοντα εργαλεία ελέγχου για την βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας αλλά και για την αυτοαξιολόγηση των εκπαιδευτών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, η εσωτερική αξιολόγηση ανέδειξε σημαντικά πλεονεκτήματα του Προγράμματος, τα οποία αναλύονται ως εξής:

1. Ενίσχυση του ερευνητικού προσανατολισμού των αποφοίτων νοσηλευτών

2. Σύνδεση θεωρίας και πράξης στους κλινικούς χώρους
3. Εφαρμογή της τεκμηριωμένης πρακτικής στην κλινική πράξη
4. Ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και των Οργανισμών Υγείας
5. Διάχυση και δημοσιοποίηση της γνώσης που πρόκυψε από το Πρόγραμμα
6. Δημιουργία προοπτικής για τη συνέχιση ή υλοποίηση παρόμοιων Προγραμμάτων Επικαιροποίησης Γνώσεων Αποφοίτων Νοσηλευτών.

Οι ευκαιρίες αξιοποίησης των πλεονεκτημάτων του Προγράμματος συνδέονται με την υποστήριξη και τη διάθεση πόρων και υποδομών για την συνέχιση και την ενίσχυση δραστηριοτήτων δια βίου μάθησης. Η συνέχιση και ισχυροποίηση της συνεργασίας των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων με τους Οργανισμούς Υγείας θα δημιουργήσει νέες προοπτικές στην εφαρμογή ερευνητικών αποτελεσμάτων στην πράξη, στη σύνδεση θεωρίας με την κλινική πρακτική και στην εφαρμογή της νοσηλευτικής πρακτικής βασισμένης σε ενδείξεις στον κλινικό χώρο.

Εκπαιδευτές και Συντελεστές του

Προγράμματος

ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ:

Σταυροπούλου Αρετή, Ροβίθης Μιχάλης, Ζωγραφάκης Μιχάλης, Ρίκος Νίκος, Κριτσωτάκης Γιώργος, Μελάς Χρήστος, Ρουμπελάκη Μαρία, Ανουσάκη Δέσποινα.

ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ:

Κελέση Μάρθα, Μαρβάκη Χριστίνα, Βασιλόπουλος Γεώργιος, Βλάχου Ευγενία, Γκοβίνα Ουρανία, Καλογιάννη Αντωνία, Καπάδοχος Θεόδωρος, Καυγά Άννα, Κουτελέκος Ιωάννης, Παπαγεωργίου Δημήτρης, Πολυκανδριώτη Μαρία, Φασόη Γεωργία, Στεφάνου Ευαγγελία.

ΑΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ:

Μπελλάλη Θάλεια, Κουρκούτα Λαμπρινή, Μηνασίδου Ευγενία, Καυκιά Θεοδώρα, Δημητριάδου Αλεξάνδρα, Κουκουρίκος Κων/νος, Τσαλογλίδου Αρετή, Μαστροκώστας Αθανάσιος, Μαλλιαρού Μαρία, Γκριζιώτη Μαρία, Κουταλάκη Παρασκευή.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΓΝΩΣΕΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΑΕΙ (Π.Ε.Γ.Α.) «ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΒΑΣΙΣΜΕΝΗ ΣΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΣΤΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ» ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ (ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ - ΕΚΤ) ΚΑΙ ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ ΕΣΠΑ 2007-2013.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Oermann MH. Gaberson KB. Evaluation and Testing in Nursing Education. 4th Edition. Springer Publishing Company NY, 2014.
2. Deming WE. American Association of School Administrators Conference, Washington D.C. 1992. In: Jenkins L. Improving student learning. Applying Deming's Quality Principles in Classrooms. ASQC Quality Press Milwaukee, Wisconsin, 1997.
3. De Young S. Teaching Strategies for Nurse Educators. 2th Edition. Greek Edition by Stavropoulou A. Lagos Medical Editions Athens, 2009.
4. Talbot-Smith M. Abell SK. Appleton K. Hanuscin DL. Handbook of Research on Science Education. Routledge Taylor and Francis Group NY, 2010.
5. Jenkins L. Improving student learning. Applying Deming's Quality Principles in Classrooms. ASQC Quality Press Milwaukee, Wisconsin 1997.
6. Grant-Haworth J. Conrad CF. Emblems of Quality in Higher Education. Developing and Sustaining High Quality Programs. Allyn and Bacon Boston, 1997.
7. Astin AW. Antonio AL. Assessment for Excellence: The Philosophy and Practice of Assessment and Evaluation in Higher Education. Rowman and Little field Publishers INC NY, 2012.
8. Posavac E. Program Evaluation: Methods and Case Studies. 8th Edition Routledge N.Y. 2016.
9. Madaus GF. Scriven M. Stufflebeam D.L. Evaluation Models: Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation. Kluwer-Nijhoff Publishing Boston, 2012.
10. Calder J. Programme Evaluation and Quality. A comprehensive guide to setting up an evaluation system. Open and Distance Learning Series. Kogan Page London, 1994.
11. Phillips C. Palfrey C. Thomas P. Evaluating Health and Social Care. MacMillan Press London, 1994.
12. Rossi PH. Freeman HE. Lipsey MW. Evaluation. A Systematic Approach. 6th Edition. Sage Publications London, 1999.
13. Patton MQ. Qualitative Evaluation and Research Methods. 2nd Edition. Sage Publications London, 1990.
14. Dixson DD. Worrell FC. Formative and Summative Assessment in the Classroom. Theory into Practice. 2016; [55 \(2\)](#): 153-159. DOI: 10.1080/00405841.2016.1148989
15. Popham, WJ. Transformative assessment. VA: ASCD Alexandria, 2008.

16. ENQA. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*. Helsinki, ENQA, 2005.
17. Law 3879/2010. Development of Lifelong Learning and other provisions. Athens, September 21, 2010.
18. Stavropoulou A. *Introducing Quality Assurance in Nursing. Theoretical Approach*. Lagos Medical Editions Athens, 2013.
19. Rogers A, Horrocks N. *Teaching Adults*. 4nd Edition. OpenUniversityPress Berkshire England, 2010.
20. Kassotakis M. Flouris SG. *Learning and Teaching. Theory, Practice and Evaluation of Teaching*. Vol. II. Authors' Edition, Athens, 2006.
21. Jarvis P. *Teaching, Learning and Education in Late Modernity: The Selected Works of Peter Jarvis*. [Routledge](http://www.routledge.com) N.Y., 2012.